

Horyzonty Polityki
2020, Vol. 11, N° 37

WOJCIECH BĄBA

<http://orcid.org/0000-0003-4554-3896>

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Katedra Studiów Europejskich i Integracji Gospodarczej
babaw@uek.krakow.pl

DOI: 10.35765/HP.1977

Ocena szans realizacji celów Strategii „Europa 2020” w obszarze edukacji

Streszczenie

CEL NAUKOWY: Podstawowym celem artykułu było dokonanie oceny szans realizacji celów Strategii „Europa 2020” w obszarze edukacji w 2020 r.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Analiza dotychczasowego stopnia realizacji celów edukacyjnych Strategii „Europa 2020” przeprowadzona została w drodze porównania i obrazowania przekrojowych danych empirycznych. Natomiast prognoza możliwości osiągnięcia celów Strategii w roku 2020 została przygotowana na podstawie metod statystycznych (dopasowanie trendu do danych empirycznych i ich ekstrapolacja za pomocą równań trendu).

PROCES WYWODU: Na bazie charakterystyki Strategii „Europa 2020” oraz jej dwóch celów w obszarze edukacji, analizie oraz prognozowaniu poddano wartości dwóch wskaźników monitorujących Strategii w tym obszarze: wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki oraz wskaźnika osób w wieku 30-34 lat posiadających wykształcenie wyższe.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Dokonana w artykule ocena dotychczasowego stopnia realizacji Strategii „Europa 2020” wykazała generalną poprawę sytuacji w UE-28 w odniesieniu do obu wskaźników między rokiem 2008 i 2018. Pogorszenie poziomu wskaźników wystąpiło jedynie w przypadku pięciu krajów. Również prognoza realizacji celów Strategii w roku 2020 wykazała, iż większości (16 z 28) krajów Unii uda się osiągnąć oba te cele, natomiast jedynie pięciu krajom nie uda się osiągnąć żadnego.

Sugerowane cytowanie: Bąba, W. (2020). Ocena szans realizacji celów Strategii „Europa 2020” w obszarze edukacji. *Horyzonty Polityki*, 11(37), 29-48. DOI: 10.35765/HP.1977.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Wyniki oceny nie wykazały bezpośredniego związku między poziomem rozwoju gospodarczego kraju a stanem jego systemu edukacji, przynajmniej w odniesieniu do wykorzystanych wskaźników. Kwestia ta wymaga naturalnie pogłębionych badań.

SŁOWA KLUCZOWE:

Unia Europejska, Strategia „Europa 2020”,
młodzież niekontynuująca nauki, edukacja wyższa,
wskaźniki monitorujące Strategii „Europa 2020”

Abstract

EVALUATION OF POSSIBILITY
FOR ACCOMPLISHMENT OF EUROPE 2020 STRATEGY
GOALS IN THE AREA OF EDUCATION

RESEARCH OBJECTIVE: The main goal of the article was to evaluate the possibility for accomplishment of the Europe 2020 Strategy goals in the area of education.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The analysis of current fulfillment level of the Europe 2020 Strategy goals was performed by comparison and graphical display of empirical data. The prognosis of the possibility of achieving these goals in 2020 was prepared using statistical methods (trend estimation and data extrapolation using trend equations).

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: Based on the characterization of the Europe 2020 Strategy and its two goals in the area of education, values of the two monitor indicators were used in the analysis and prognosis. The two indicators were: early leavers from education and training and tertiary educational attainment.

RESEARCH RESULTS: The evaluation of current fulfillment level of Europe 2020 Strategy, performed in the article, has shown a general improvement of the situation in the EU-28 between year 2008 and 2018, regarding both indicators. Only in case of 5 member states the situation was worse in 2018 than in 2008 (absolute increase / decrease of values, depending on the indicator's character). The prognosis of reaching Strategy goals in the year 2020 led to similar conclusion. According to it, the majority (16/28) of member states should reach both the targets, and only five of them won't be able to reach any of them.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS AND RECOMMENDATIONS: The outcomes of evaluation did not indicate the existence of direct relation

between a level of economic development and state of the education system in given country, at least with reference to indicators used. This issue naturally requires further research.

KEYWORDS: KEYWORDS:

European Union, Europe 2020 Strategy, early leavers from education, tertiary education, Europe 2020 headline indicators

WSTĘP

W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat zauważyć można wzrost zainteresowania obszarem edukacji zarówno ze strony naukowców reprezentujących różne dziedziny nauk, jak i decydentów politycznych. Zjawisko to widoczne jest także w przypadku Unii Europejskiej. W marcu 2020 r. Komisja Europejska przedstawiła projekt Strategii „Europa 2020”, który miał być odpowiedzią na wyzwania rozwojowe, stojące przed Unią Europejską w drugim dziesięcioleciu XXI w. W dokumencie tym zdefiniowane zostały cele Strategii dotyczące pięciu obszarów: zatrudnienia, badań i rozwoju, zmian klimatycznych i energii, edukacji oraz ubóstwa i wykluczenia społecznego. Obszar edukacji został zatem wymieniony jako jeden z kluczowych dla przyszłości Unii Europejskiej. Zgodnie z założeniami Strategii, jej cele mają zostać osiągnięte do końca 2020 r.

Podstawowym celem niniejszego artykułu jest dokonanie oceny szans realizacji celów Strategii „Europa 2020” w obszarze edukacji w 2020 r.

Zakres przedmiotowy artykułu obejmuje dwa wskaźniki monitorujące Strategii „Europa 2020” w obszarze edukacji (GUS, 2012, s. 2): wskaźnik młodzieży niekontynuującej nauki oraz wskaźnik liczby osób w wieku 30-34 posiadających wykształcenie wyższe.

Zakres podmiotowy artykułu dotyczyć będzie 28 krajów członkowskich Unii Europejskiej, czyli wszystkich podmiotów objętych Strategią „Europa 2020”. Z grupy analizowanych podmiotów zdecydowano się nie usuwać Wielkiej Brytanii, co wynika z faktu, że w całym analizowanym okresie państwo to pozostawało członkiem Unii Europejskiej.

Zakres czasowy artykułu obejmuje lata 2008-2018¹ (analiza) oraz rok 2020 (prognoza). Cele Strategii „Europa 2020” zostały zdefiniowane w odniesieniu do danych z 2008 r. (były to wówczas ostatnie dostępne dane), w związku z czym ocena stopnia realizacji celów Strategii powinna obejmować lata 2008-2018 a nie 2010-2018. Takie podejście stosuje Eurostat (Eurostat, 2019a).

Artykuł składa się z czterech części. Pierwsza z nich poświęcona została charakterystyce Strategii „Europa 2020”, celom Strategii w obszarze edukacji oraz wskaźnikom monitorującym realizację tychże celów. W drugiej części artykułu znalazła się analiza dotychczasowego stopnia realizacji powyższych celów. W trzeciej części przedstawiono prognozę dotyczącą realizacji celów edukacyjnych Strategii w roku 2020. Artykuł kończy podsumowanie zawierające syntezę wyników analizy i prognozy.

CELE STRATEGII „EUROPA 2020” W OBSZARZE EDUKACJI ORAZ OCENA STOPNIA ICH REALIZACJI

Strategia „Europa 2020” została przygotowana i zaprezentowana przez Komisję Europejską w marcu 2010 r. (EC, 2010). Miała ona stanowić nowy dokument strategiczny Unii Europejskiej, zastępujący wprowadzoną w marcu 2000 r. Strategię Lizbońską, której celów nie udało się Unii osiągnąć. Kwestię oceny efektów Strategii Lizbońskiej w obszarze edukacji poruszali w swoich pracach m.in. Rabczuk (2007), Hervás Soriano & Mulatero (2010), Pépin (2011) i Corbett (2012).

Za jedną z ważnych przyczyn niepowodzenia Strategii Lizbońskiej uznano niski stopień skonkretyzowania i obligatoryjności jej celów. Cele zdefiniowane w jej ramach miały bowiem na ogół charakter niewymierny (nie były określone jako konkretna wartość liczbową). Niepowodzenie Strategii Lizbońskiej zmotywowało organy Unii Europejskiej do odmiennego sformułowania zapisów Strategii „Europa 2020”. W ramach nowej Strategii sformułowano listę konkretnych i wymiernych celów, które mają zostać przez kraje członkowskie

¹ Wartości z 2018 r. to ostatnie dostępne i wiarygodne dane; wartości zmienionych dla 2019 r. mają jak na razie charakter wstępny (provisional data).

Unii zrealizowane do końca 2020 r. Dotyczą one pięciu obszarów: zatrudnienie, badania i rozwój, zmiany klimatyczne i energia, edukacja, ubóstwo i wykluczenie społeczne (GUS, 2012).

Cel Strategii w obszarze edukacji został zdefiniowany następująco: „podniesienie poziomu wykształcenia poprzez zmniejszenie odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do **poniżej 10%** oraz zwiększenie do **co najmniej 40%** odsetka osób w wieku 30-34 lat z wykształceniem wyższym lub równoważnym” (GUS, 2012). Dodatkowo, niektóre kraje członkowskie Unii zdecydowały się na wprowadzenie tzw. celów krajowych Strategii, tj. wartości (część) bardziej lub (rzadziej) mniej ambitnych niż ustalone przez Komisję (patrz tabela 1 i 2).

W przypadku Strategii „Europa 2020” Komisja Europejska wprowadziła zatem dwa wymierne cele w obszarze edukacji, których realizacja ma być oceniana za pomocą dwóch tzw. wskaźników monitorujących Strategii. Ich wartości znaleźć można w bazie danych Eurostatu (Eurostat, 2019a):

- wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki (ang. *early leavers from education and training*),
- wskaźnika osób w wieku 30-34 lat posiadających wykształcenie wyższe (ang. *tertiary educational attainment*).

Pierwszy z tych wskaźników dostarcza informacji na temat udziału osób niekontynuujących nauki w populacji osób w wieku 18 do 24 lat. Chodzi tu o osoby, które ukończyły co najwyżej edukację niższą średnią (*lower secondary education*, czyli poziom 0-2 klasyfikacji ISCED (UNESCO, 2018)) i nie uczestniczą w żadnej formie edukacji lub szkolenia (Eurostat, 2019b). W ramach oceny funkcjonowania systemu edukacji w danym kraju, miernik ten jest destymulantą (czym wyższy poziom, tym niższa ocena).

Drugi z wymienionych wskaźników przekazuje informacje odnośnie do udziału osób posiadających wykształcenie wyższe w populacji osób w wieku od 30 do 34 lat. Wskaźnik ten dotyczy osób, które ukończyły edukację wyższą (*tertiary education*, czyli poziomy 5-8 klasyfikacji ISCED) (Eurostat, 2019c). W odniesieniu do oceny funkcjonowania systemu edukacji w danym kraju, miernik ten jest stymulantą (czym wyższa wartość, tym wyższa ocena). Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na fakt, że Komisja Europejska nie zdecydowała się zastosować jako wskaźnika monitorującego Strategii „Europa

2020” najbardziej popularnego miernika poziomu wykształcenia w danym kraju, tj. wskaźnika skolaryzacji (wyższej) brutto lub netto (GUS, 2020a). Fakt ten wynika, zdaniem autora, z ograniczeń tego wskaźnika oraz ze specyfiki studiów wyższych. Studiują bowiem nie tylko osoby z roczników tzw. „pomaturalnych” (czyli takie, które zakończyły edukację średnią i od razu podjęły studia), ale również takie, które zakończyły edukację na poziomie średnim w przeszłości (np. więcej niż 5 lat przed rozpoczęciem studiów).

Literatura dotycząca funkcjonowania systemów edukacji oraz mierników służących ocenie ich funkcjonowania jest bogata. Zagadnieniem tym zajmowali się m.in. Denek (1997), Holford (2008), Peterson, Baker, & McGaw (2010), Wright (2015) oraz Pietrzak i Baran (2018). Lektura powyższych publikacji może być podstawą do merytorycznej oceny prawidłowości zastosowania scharakteryzowanych powyżej wskaźników, do monitorowania sytuacji w Unii Europejskiej w obszarze edukacji, prowadzonej m.in. przez organy UE (EC, 2013, EC, 2019). Innych wskaźników służących do oceny funkcjonowania systemu edukacji można poszukiwać m.in. w bazach danych, np. GUS (2020b), Eurostat (2020) i OECD (2020).

OCENA DOTYCHCZASOWEGO STOPNIA REALIZACJI STRATEGII „EUROPA 2020” W OBSZARZE EDUKACJI

W tej części artykułu dokonana zostanie ocena dotychczasowego (dane na 2018 r.) stopnia realizacji celów Strategii „Europa 2020” w obszarze edukacji dla obu wskaźników monitorujących Strategii.

W tabeli 1. zaprezentowano wartości wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki.

Ocena szans realizacji celów Strategii „Europa 2020”

Tabela 1

Wartości wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki w UE-28 w latach 2008, 2018 (realne) i 2020 (prognozowane) oraz realizacja celu Strategii „Europa 2020”

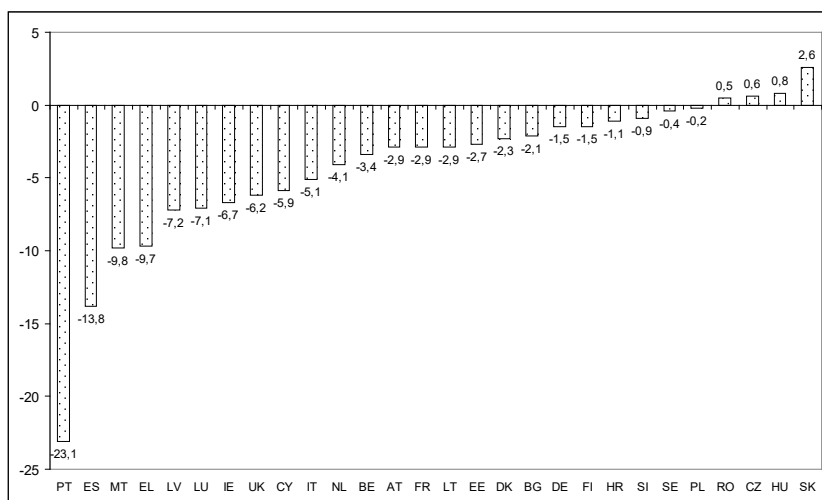
Podmiot	Kod	Wartości realne			Prognoza			Cel krajowy	Osiągnięcie celu	
		2008	2018	'18-'08	Trend*	R2	2020		Strategii	krajowego
UE-28	EU	14,7	10,5	-4,2	lin	0,96	8,99	10,0	+	+
Austria	AT	10,2	7,3	-2,9	w2	0,93	8,05	9,5	+	+
Belgia	BE	12,0	8,6	-3,4	w2	0,85	6,48	9,5	+	+
Bułgaria	BG	14,8	12,7	-2,1	w3	0,77	9,33	11,0	+	+
Cypr	CY	13,7	7,8	-5,9	w2	0,77	8,04	10,0	+	+
Czechy	CZ	5,6	6,2	0,6	w3	0,90	5,13	5,5	+	+
Niemcy	DE	11,8	10,3	-1,5	w3	0,75	12,55	10,0	-	-
Dania	DK	12,7	10,4	-2,3	w2	0,88	11,59	10,0	-	-
Estonia	EE	14,0	11,3	-2,7	w3	0,75	4,02	9,5	+	+
Grecja	EL	14,4	4,7	-9,7	lin	0,98	2,67	10,0	+	+
Hiszpania	ES	31,7	17,9	-13,8	lin	0,98	13,53	15,0	-	+
Finlandia	FI	9,8	8,3	-1,5	w3	0,77	8,19	8,0	+	-
Francja	FR	11,8	8,9	-2,9	w2	0,79	7,58	9,5	+	+
Chorwacja	HR	4,4	3,3	-1,1	w3	0,91	6,94	4,0	+	-
Węgry	HU	11,7	12,5	0,8	w3	0,69	12,82	10,0	-	-
Irlandia	IE	11,7	5,0	-6,7	lin	0,94	2,56	8,0	+	+
Włochy	IT	19,6	14,5	-5,1	lin	0,93	12,09	16,0	-	+
Litwa	LT	7,5	4,6	-2,9	w2	0,88	3,83	9,0	+	+
Luksemburg	LU	13,4	6,3	-7,1	w3	0,68	-0,01	10,0	+	+
Łotwa	LV	15,5	8,3	-7,2	w2	0,94	9,56	10,0	+	+
Malta	MT	27,2	17,4	-9,8	lin	0,96	15,17	10,0	-	-
Holandia	NL	11,4	7,3	-4,1	lin	0,92	5,93	8,0	+	+
Polska	PL	5,0	4,8	-0,2	w2	0,93	4,02	4,5	+	+
Portugalia	PT	34,9	11,8	-23,1	lin	0,94	4,43	10,0	+	+
Rumunia	RO	15,9	16,4	0,5	w3	0,51	21,67	11,3	-	-
Szwecja	SE	7,9	7,5	-0,4	w3	0,52	7,09	7,0	+	-
Słowenia	SI	5,1	4,2	-0,9	w3	0,48	3,26	5,0	+	+
Słowacja	SK	6,0	8,6	2,6	w2	0,88	11,46	6,0	-	-
Wielka Brytania	UK	16,9	10,7	-6,2	lin	0,93	8,44		+	

* trend: liniowy (lin), wielomianowy 2. stopnia (w2), wielomianowy 3. stopnia (w3) komórki zaciemnione: wzrost wartości między rokiem 2008 a 2018; prognoza nieosiągnięcia celu Strategii w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu [T2020_40] [dostęp: 01.03.2020].

Analizując zmiany wartości wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki w UE-28 pomiędzy rokiem 2008 i 2018 zauważyć można, że w większości, tj. w 24 krajach wartości te uległy zmniejszeniu. Jedynie w przypadku czterech krajów wartości wskaźnika były w 2018 r. wyższe niż w 2008 r. Szczegółowa analiza zmian wskaźnika między badanymi latami zaprezentowana została na wykresie 1.

Wykres 1. Zmiana* wartości wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki w UE-28 w analizowanym okresie

* 2018-2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 1.

Zdecydowanie największa w UE-28 redukcja wartości analizowanego wskaźnika wystąpiła w przypadku Portugalii (aż o 23,1 p.p.). Bardzo wysoka redukcja (ponad 9 p.p.) miała miejsce także w Hiszpanii, na Malcie i w Grecji. Specyfika tych czterech krajów zmusza badacza do zadania sobie pytania o przyczyny tak wysokiej redukcji oraz merytoryczną wartość wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki jako miernika oceny funkcjonowania systemu edukacji. W sytuacji wystąpienia poważnego kryzysu gospodarczego, co miało miejsce we wszystkich tych krajach, można założyć, że zwłaszcza ludzie młodzi mieliby silną motywację do opóźniania wchodzenia na rynek pracy (dotknięty wysokim bezrobociem) poprzez kontynuowanie

kształcenia na wyższych szczeblach edukacji. Zjawisko to występowałoby niezależnie od jakości kształcenia oraz tego, czy ukończenie danego kierunku studiów faktycznie poprawiałoby szanse absolwenta na rynku pracy. Wystąpienie powyższego zjawiska może potwierdzać fakt, że krajami UE charakteryzującymi się wzrostami wartości analizowanego wskaźnika były Słowacja (wzrost aż o 2,6 p.p.) oraz Węgry, Czechy i Rumunia. Wszystkie te kraje w badanym okresie cechowało zarówno wysokie (średnie) tempo wzrostu gospodarczego, jak i masowa (poza Czechami) emigracja do bogatszych krajów Unii Europejskiej. Oba te zjawiska mogą służyć wyjaśnieniu wzrostu wartości wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki w badanym okresie. Ludzie młodzi nie mieliby bowiem motywacji do kontynuowania nauki w sytuacji, gdy podjęcie zatrudnienia już w momencie ukończenia szkoły średniej wiązałoby się z możliwością uzyskania dobrze płatnej pracy (np. w dominującym w tych czterech krajach przemyśle samochodowym) bądź też, gdyby mieli możliwość podjęcia relatywnie (tj. w stosunku do rówieśników pozostających w kraju) dobrze płatnej pracy za granicą.

W tabeli 2. przedstawiono z kolei wartości wskaźnika osób w wieku 30-34 posiadających wykształcenie wyższe (dalej: wskaźnika wykształcenia wyższego).

Analiza zmian wartości realnych wskaźnika wykształcenia wyższego pomiędzy rokiem 2008 i 2018 pozwala stwierdzić, że w przypadku praktycznie wszystkich krajów członkowskich UE wartości te uległy zwiększeniu. Jedynie w przypadku jednego kraju – Finlandii – wartości te były niższe w roku 2018 niż 2008, aczkolwiek wciąż wyższe niż cel Strategii (44,2% w 2018 r.). Fakt ten wydaje się niezwykle interesujący w kontekście tego, że istniejący w Finlandii system edukacji jest powszechnie uznawany za jeden z najlepszych na świecie (Anderson, 2019). Szczegółowa analiza zmian wartości wskaźnika między badanymi latami przedstawiona została na wykresie 2.

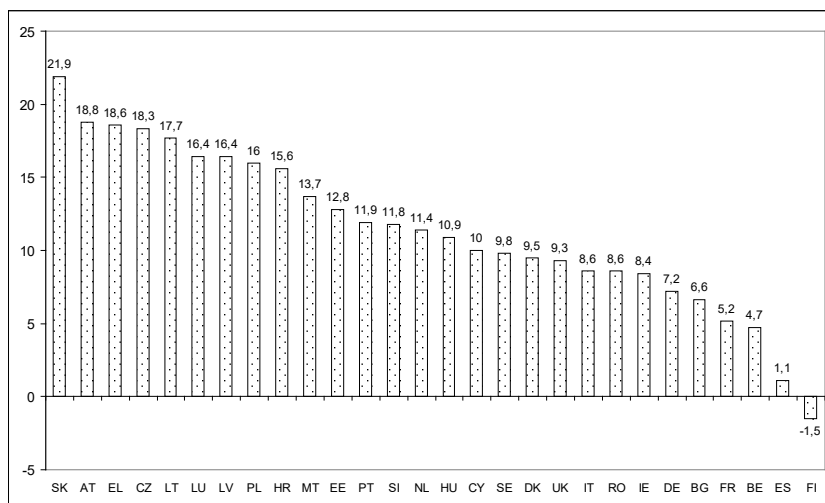
Tabela 2

Wartości wskaźnika osób w wieku 30-34 lat posiadających wykształcenie wyższe w UE-28 w latach 2008, 2018 (realne) i 2020 (prognozowane) oraz realizacja celu Strategii „Europa 2020”

Podmiot	Kod	Wartości realne			Prognoza			Cel krajowy	Osiągnięcie celu	
		2008	2018	18-08	Trend	R2	2020		Strategii	krajowego
UE-28	EU	31,1	40,7	9,6	lin	0,98	43,11	40,0	+	
Austria	AT	21,9	40,7	18,8	w2	0,86	48,80	38,0	+	+
Belgia	BE	42,9	47,6	4,7	w3	0,79	53,51	47,0	+	+
Bułgaria	BG	27,1	33,7	6,6	w2	0,87	37,29	36,0	-	+
Cypr	CY	47,1	57,1	10,0	w2	0,90	62,15	46,0	+	+
Czechy	CZ	15,4	33,7	18,3	lin	0,97	39,63	32,0	-	+
Niemcy	DE	27,7	34,9	7,2	lin	0,91	35,95	42,0	-	-
Dania	DK	38,9	48,4	9,5	lin	0,98	50,33	40,0	+	+
Estonia	EE	34,4	47,2	12,8	lin	0,94	51,87	40,0	+	+
Grecja	EL	25,7	44,3	18,6	lin	0,98	49,73	32,0	+	+
Hiszpania	ES	41,3	42,4	1,1	w3	0,31	44,59	44,0	+	+
Finlandia	FI	45,7	44,2	-1,5	w3	0,61	42,62	42,0	+	+
Francja	FR	41,0	46,2	5,2	w3	0,83	49,52	50,0	+	-
Chorwacja	HR	18,5	34,1	15,6	w2	0,82	33,67	35,0	-	-
Węgry	HU	22,8	33,7	10,9	w2	0,95	31,20	34,0	-	-
Irlandia	IE	47,9	56,3	8,4	w2	0,94	53,75	60,0	+	-
Włochy	IT	19,2	27,8	8,6	lin	0,98	29,70	26,0	-	+
Litwa	LT	39,9	57,6	17,7	lin	0,94	65,22	48,7	+	+
Luksemburg	LU	39,8	56,2	16,4	w2	0,92	54,07	66,0	+	-
Łotwa	LV	26,3	42,7	16,4	w2	0,99	41,80	34,0	+	+
Malta	MT	21,0	34,7	13,7	lin	0,97	37,46	33,0	-	+
Holandia	NL	38,0	49,4	11,4	lin	0,96	50,95	40,0	+	+
Polska	PL	29,7	45,7	16,0	lin	0,96	50,85	45,0	+	+
Portugalia	PT	21,6	33,5	11,9	lin	0,93	38,55	40,0	-	-
Rumunia	RO	16,0	24,6	8,6	lin	0,96	31,22	26,7	-	+
Szwecja	SE	42,0	51,8	9,8	lin	0,95	54,69	45,0	+	+
Słowenia	SI	30,9	42,7	11,8	w2	0,95	44,07	40,0	+	+
Słowacja	SK	15,8	37,7	21,9	lin	0,97	40,07	40,0	+	+
Wielka Brytania	UK	39,5	48,8	9,3	w2	0,98	46,65		+	

* trend: linowy (lin), wielomianowy 2. stopnia (w2), wielomianowy 3. stopnia (w3) komórki zaciemnione: spadek wartości między rokiem 2008 a 2018; prognoza nieosiągnięcia celu Strategii w 2020 r.

Wykres 2. Zmiana* wartości wskaźnika osób w wieku 30-34 lat posiadających wykształcenie wyższe w UE-28 w analizowanym okresie

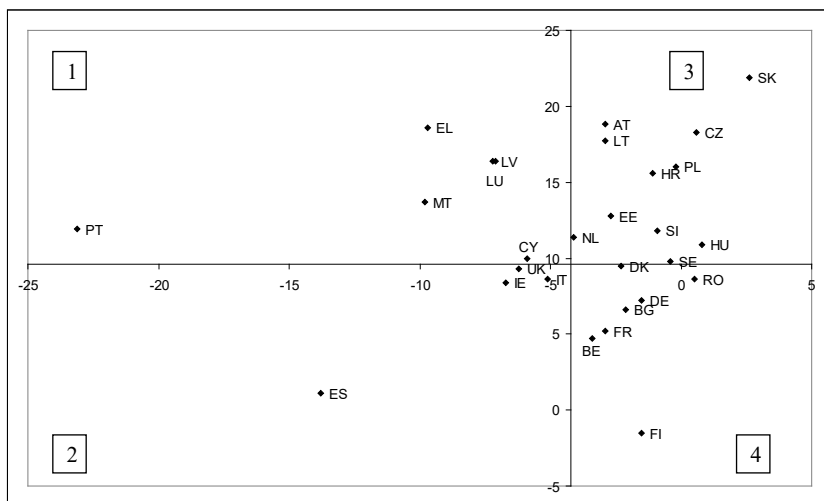

* 2018-2008

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 2.

Zdecydowanie największy w UE-28 wzrost wartości wskaźnika wykształcenia wyższego między analizowanymi latami wystąpił w przypadku Słowacji (21,9 p.p.). Bardzo wysoki wzrost (ponad 15 p.p.) widoczny był także w Austrii, Grecji, Czechach, na Litwie, w Luksemburgu, na Łotwie, w Polsce i w Chorwacji. Grupa krajów które charakteryzował wysoki wzrost poziomu wskaźnika wykształcenia wyższego była zatem bardzo zróżnicowana. Zaliczały się do niej zarówno nowe kraje członkowskie o średnim poziomie rozwoju, bogate stare kraje członkowskie, jak również Grecja, czyli kraj, który najbardziej ucierpiał w wyniku kryzysu gospodarczego lat 2008-2011. Jak wspomniano wyżej, jedynym krajem Unii, w którym wystąpił spadek wartości analizowanego wskaźnika między rokiem 2008 a 2018 była Finlandia. Bardzo małe w porównaniu z pozostałymi krajami Unii wzrosty wartości wskaźnika (poniżej 8 p.p.) wystąpiły natomiast w Hiszpanii, Belgii, Francji, Bułgarii i Niemczech. W grupie tej znalazły się zatem trzy z pięciu krajów UE o najwyższej obecnie liczbie ludności.

Wykres 3. Zmiany wartości obu wskaźników monitorujących Strategii „Europa 2020” w obszarze edukacji w krajach UE-28 między rokiem 2008 i 2018

- oś x: zmiany wartości wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki
- oś y: zmiany wartości wskaźnika osób w wieku 30-34 lat posiadających wykształcenie wyższe
- punkt przecięcia osi ma współrzędne odpowiadające UE-28 jako całości

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 1 i 2.

Przedstawione powyżej dane można również przeanalizować łącznie, prezentując na jednym wykresie zmiany wartości obu wskaźników monitorujących Strategii „Europa 2020” w obszarze edukacji. Taka forma analizy pozwala podzielić kraje członkowskie UE na grupy, charakteryzujące się określonym typem i skalą tych zmian. Wartości zmiennych w takim ujęciu zaprezentowano na wykresie 3.

Analiza zmian wartości obu wskaźników monitorujących łącznie pozwala na zidentyfikowanie wśród 28 krajów członkowskich czterech grup krajów:

1. kraje, w przypadku których poprawa poziomu obu wskaźników była większa niż średnia dla UE-28 (najlepsza sytuacja); w tej grupie znalazło się 6 krajów: Cypr, Grecja, Luksemburg, Łotwa, Malta i Portugalia,
2. kraje, w których poprawa poziomu wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki była większa niż średnia dla UE, natomiast poprawa poziomu wskaźnika wykształcenia

wyższego była mniejsza niż średnia dla UE; w grupie tej znalazły się cztery kraje: Hiszpania, Irlandia, Wielka Brytania i Włochy,

3. kraje, w których poprawa poziomu wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki była mniejsza niż średnia dla UE, a poprawa poziomu wskaźnika wykształcenia wyższego była większa niż ta średnia; w tej grupie znalazło się jedenaście krajów: Austria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Holandia, Litwa, Polska, Słowacja, Słowenia, Szwecja i Węgry,
4. kraje, w przypadku których poprawa poziomu obu wskaźników była mniejsza niż średnia dla UE-28 (najgorsza sytuacja); w tej grupie znalazło się siedem krajów: Belgia, Bułgaria, Dania, Finlandia, Francja, Niemcy i Rumunia.

Jak widać wszystkie te grupy były bardzo zróżnicowane. W pierwszej, w której zmiany były największe i miały zdecydowanie pozytywny charakter, dominowały kraje Europy Południowej, najbardziej dotknięte kryzysem gospodarczym lat 2008-2011 (Grecja, Portugalia, Cypr, Malta), ale znalazł się tutaj również jeden kraj Europy Środkowo-Wschodniej (Łotwa) oraz najbogatszy kraj UE (Luksemburg). Analogiczna sytuacja wystąpiła w ostatniej grupie, którą charakteryzowały najmniejsze zmiany pozytywne bądź też spadek poziomu wskaźników. Znalazły się w niej zarówno cztery wysoko rozwinięte kraje Europy Zachodniej (Niemcy, Francja, Belgia i Dania), dwa najsłabiej rozwinięte kraje Unii (Bułgaria i Rumunia) oraz kraj charakteryzujący się jednym z najlepszych systemów edukacji w Europie i na świecie (Finlandia).

Wyniki powyższej analizy wydają się wskazywać, że poziom rozwoju gospodarczego ani tempo wzrostu PKB nie są prostymi determinantami stanu systemu edukacji w danym kraju. Mogą go bowiem determinować liczne i różne czynniki (emigracja, specyficzny system edukacji itd.).

PROGNOZA REALIZACJI CELÓW STRATEGII „EUROPA 2020” W OBSZARZE EDUKACJI W ROKU 2020

Na podstawie realnych wartości obu wskaźników monitorujących Strategii „Europa 2020” w obszarze edukacji możliwe jest nie tylko

dokonanie oceny dotychczasowego (wg stanu na 2018) stopnia realizacji celów Strategii, ale również przygotowanie prognozy realizacji zakładanych celów w 2020 r. Prognoza ta została w niniejszym artykule przeprowadzona za pomocą dopasowania do realnych wartości danego wskaźnika, występujących w danym kraju UE w okresie 2008-2018, odpowiedniej linii trendu, a następnie ekstrapolacji wartości tegoż wskaźnika dla roku 2020, opierając się na równaniu uzyskanej funkcji trendu. Dopasowania trendu do danych dokonano w programie Excel, wykorzystując trzy typy trendu: liniowy, wielomianowy drugiego stopnia oraz wielomianowy trzeciego stopnia. Procedura dopasowania linii trendu do danych była następująca:

1. zastosowanie trendu liniowego; jeśli wartość współczynnika determinacji była odpowiednia wysoka ($R^2 > 0,90$), koniec procedury,
2. zastosowanie trendu wielomianowego drugiego stopnia; jeśli wartość współczynnika determinacji była odpowiednia wysoka ($R^2 > 0,75$), koniec procedury,
3. zastosowanie trendu wielomianowego trzeciego stopnia; koniec procedury.

Wyniki prognozy zostały przedstawione w tabelach 1. i 2. (w sekcjach: prognoza, cel krajowy i osiągnięcie celu).

Jeśli chodzi o prognozy wartości wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki, to pierwszy warunek, umożliwiający zastosowanie w prognozie trendu liniowego, był spełniony w przypadku ośmiu krajów UE. W przypadku kolejnych dziewięciu krajów w prognozie konieczne było zastosowanie trendu wielomianowego drugiego stopnia. Natomiast w odniesieniu do pozostałych jedenastu krajów konieczne było zastosowanie trendu wielomianowego trzeciego stopnia. Mimo zastosowania tak złożonego równania, w przypadku trzech krajów Unii – Szwecji, Rumunii i Słowenii – współczynnik determinacji równania był wciąż bardzo niski (około 0,5). Prognoza wartości pierwszego wskaźnika wykazała, że w 2020 r. większości, a mianowicie dwudziestu krajom Unii uda się osiągnąć cel Strategii „Europa 2020” odnośnie do młodzieży niekontynuującej nauki. Większości z tych krajów (16 z 20) uda się również osiągnąć zakładane cele krajowe. Pozostałym ośmiu krajom Unii (Dania, Hiszpania, Malta, Niemcy, Rumunia, Słowacja, Węgry i Włochy) zgodnie z prognozą nie uda się osiągnąć wyznaczonego poziomu wskaźnika,

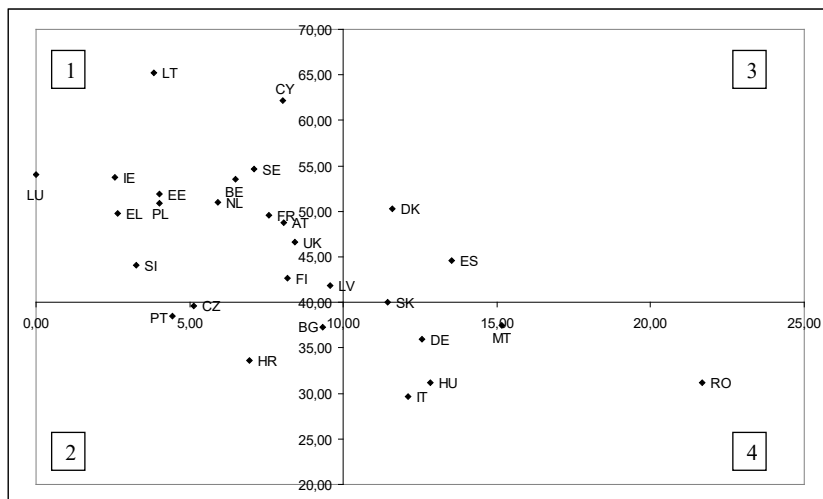
a tym samym celu Strategii. Większości tych krajów (6 z 8) nie uda się również uzyskać celów krajowych. Prognoza dokonana dla UE-28 jako całości wykazuje z kolei, że Unia powinna zrealizować zakładany cel Strategii, osiągając w 2020 r. poziom wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki równy 8,99%.

Jeżeli natomiast chodzi o prognozowanie wartości wskaźnika liczby osób w wieku 30-34 lat, posiadających wykształcenie wyższe, to warunek umożliwiający wykorzystanie w prognozie trendu liniowego był spełniony w przypadku 14 krajów Unii. W przypadku kolejnych 10 prognoza bazowała na trendzie wielomianowym drugiego stopnia. Natomiast trend wielomianowy trzeciego stopnia musiał zostać zastosowany tylko w przypadku czterech krajów. Jedynie dla jednego z nich – Hiszpanii – mimo zastosowania tego typu równania wartość współczynnika determinacji funkcji trendu pozostawała bardzo niska (0,31). Prognoza wartości drugiego wskaźnika wykazała, że w 2020 r. większości, a mianowicie 19 krajom Unii, uda się osiągnąć cel Strategii „Europa 2020” odnośnie do poziomu wykształcenia wyższego w grupie wiekowej 30-34. Większości z tych krajów (15 z 19) uda się również zrealizować zakładane cele krajowe. Natomiast pozostałym dziewięciu krajom Unii (Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Malta, Niemcy, Portugalia, Rumunia, Węgry, Włochy) celu tego nie uda się uzyskać. Większości tych krajów (5 z 9) uda się natomiast osiągnąć zakładane cele krajowe. Prognoza dokonana dla UE-28 jako całości wykazała natomiast, że Unia powinna zrealizować zakładany cel Strategii, osiągając w 2020 r. poziom wskaźnika liczby osób w wieku 30-34 lat posiadających wykształcenie wyższe równy 43,11%.

Podobnie jak w przypadku analizy zmian realnych wartości wskaźników w okresie 2008-2018, w przypadku prognozowania ich wartości w roku 2020 możliwe jest zbiorcze zaprezentowanie wyników prognozy dla obu wskaźników jednocześnie. Taka forma prezentacji danych umożliwia podział krajów Unii na grupy charakteryzujące się określonym typem prognozy.

Prognozowane wartości zmiennych w opisanym wyżej ujęciu zaprezentowano na wykresie 4.

Wykres 4. Prognozy wartości obu wskaźników monitorujących Strategii „Europa 2020” w obszarze edukacji w krajach UE-28 w roku 2020

- oś x: prognozy wartości wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki
- oś y: prognozy wartości wskaźnika osób w wieku 30-34 lat posiadających wykształcenie wyższe
- punkt przecięcia osi ma współrzędne odpowiadające docelowym wartościom wskaźników (10;40)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 1 i 2.

Analiza prognozowanych wartości wskaźników monitorujących Strategii „Europa 2020” pozwala podzielić kraje Unii Europejskiej na cztery grupy:

1. kraje, które zgodnie z wynikami prognozy osiągną cel Strategii w przypadku obu wskaźników monitorujących (najlepsza sytuacja); w tej grupie znalazła się większość, tj. 16 krajów Unii (w tym Polska),
2. kraje, które osiągną cel strategii jedynie odnośnie do wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki (natomiast nie osiągną go w odniesieniu do wskaźnika wykształcenia wyższego); w tej grupie znalazły się cztery kraje: Bułgaria, Chorwacja, Czechy i Portugalia,
3. kraje, które osiągną cel strategii tylko w odniesieniu do wskaźnika wykształcenia wyższego (nie osiągną go natomiast w przypadku wskaźnika młodzieży niekontynuującej nauki); były to trzy kraje: Dania, Hiszpania i Słowacja,

4. kraje, które nie osiągną celu strategii w odniesieniu do obu wskaźników monitorujących (najgorsza sytuacja); w tej grupie znalazło się pięć krajów: Niemcy, Malta, Rumunia, Węgry i Włochy.

W kontekście powyższej analizy, za podstawowy pozytywny wynik prognozy należy uznać to, że większość krajów członkowskich UE (16 z 28) powinna osiągnąć oba cele Strategii w 2020 r. w obszarze edukacji. Niepokoi natomiast fakt, że zgodnie z prognozą pięć krajów Unii, w tym trzy należące do pierwszej piątki krajów UE pod względem liczby ludności, nie zrealizuje zakładanego celu Strategii odnośnie do obu wskaźników monitorujących. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że grupa ta jest bardzo zróżnicowana, więc powody nieosiągnięcia zalecanych poziomów wskaźników monitorujących również mogą być różne. W przypadku Rumunii czynnikiem decydującym może być np. wysoka presja migracyjna, wynikająca z możliwości podjęcia relatywnie dobrze płatnej pracy za granicą, mimo braku wyższego wykształcenia. W przypadku Włoch, zmagających się z przewlekłymi problemami utrzymującego się niskiego tempa wzrostu gospodarczego, mogłoby to natomiast być zniechęcenie osób młodych wobec edukacji wyższej, wynikające z niewielkich realnych szans znalezienia zatrudnienia, mimo posiadania wykształcenia wyższego. Z kolei za (dosyć zaskakujący) fakt znalezienia się w tej grupie Niemiec, paradoksalnie odpowiadać może dobra kondycja niemieckiego przemysłu oraz niemieckiego systemu edukacji zawodowej, które to czynniki mogą skutkować niskimi wartościami obu wskaźników (z uwagi na możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy w przemyśle, mimo nieposiadania przez młodego pracownika wyższych studiów). Naturalnie potwierdzenie powyższych hipotez wymagałoby weryfikacji w ramach innych badań, oczywiście pod podstawowym warunkiem, że przedstawiona w artykule prognoza zrealizuje się w praktyce w roku 2020. Prawdopodobieństwo jej realizacji obniża oczywiście wystąpienie zjawiska niezwykle poważnie wpływającego na funkcjonowanie systemów edukacji w krajach Unii Europejskiej w 2020 r., jakim jest pandemia wirusa COVID-19. Wpływ ten jest już przedmiotem analizy naukowej (patrz m.in. ISA (2020), FGAP (2020)).

WNIOSKI

Dokonana w artykule ocena dotychczasowego (dane z 2018 r.) stopnia realizacji celów Strategii „Europa 2020” w obszarze edukacji wykazała generalną poprawę sytuacji w tym obszarze w porównaniu z rokiem bazowym (2008). W przypadku pierwszego wskaźnika monitorującego Strategii (wskaźnik młodzieży niekontynuującej nauki) w większości, tj. 24 krajach UE poziom wskaźnika się zmniejszył, wzrósł natomiast jedynie w czterech krajach (Słowacja, Węgry, Czechy i Rumunia). Jeszcze lepsza sytuacja występowała w przypadku drugiego wskaźnika monitorującego (wskaźnik osób w wieku 30-34 lat posiadających wykształcenie wyższe), którego poziom wzrósł we wszystkich krajach Unii poza Finlandią (gdzie był jednak wciąż bardzo wysoki, tj. przekraczał cel Strategii).

Przeprowadzona w drugiej części artykułu prognoza możliwości osiągnięcia celów edukacyjnych Strategii w roku 2020 wykazała, że 16 krajom (tj. większości w Unii) uda się osiągnąć cele Strategii odnośnie do obu wskaźników monitorujących. Natomiast jedynie pięciu krajom nie uda się osiągnąć tychże celów w odniesieniu do obu wskaźników. Będą to: Niemcy, Malta, Rumunia, Węgry i Włochy. Naturalnie, wartość merytoryczną tej prognozy będzie można zweryfikować najwcześniej około roku 2022.

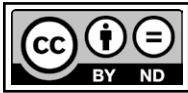
BIBLIOGRAFIA

- Anderson, J. (2019). *Finland has the most efficient education system in the world*. Quartz. <https://qz.com/1759598/finland-has-the-most-efficient-education-system-in-the-world/>
- Corbett, A. (2012). Education and the Lisbon Strategy. In: Copeland P., Papadimitriou D. (Eds.). *The EU's Lisbon Strategy*. Palgrave Studies in European Union Politics. London: Palgrave Macmillan.
- Denek, K. (1997). Efektywność edukacji szkolnej. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia Pedagogiczne*, 30, 91-106.
- EC (2010). *Europa 2020 – strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (COM (2010) 2020)*. Brussels: European Commission.
- EC (2013). *Reducing early school leaving: Key messages and policy support*. Brussels: European Commission.

- EC (2019). *Assessment of the Implementation of the 2011 Council Recommendation on Policies to Reduce Early School Leaving*. Brussels: European Commission.
- Eurostat (2019a). *Europe 2020 indicators – education*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Europe_2020_indicators_-_education
- Eurostat (2019b). *Statistics Explained – Early leaver from education and training*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Early_leaver_from_education_and_training
- Eurostat (2019c). *Statistics Explained – Tertiary education statistics*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tertiary_education_statistics
- Eurostat (2020). *Statistics Explained – Education and Training*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Education_and_training
- FGAP (2020). *Raport edukacja. Między pandemią COVID-19 a edukacją przyszłości*. Kraków: Fundacja Gospodarki i Administracji Publicznej.
- GUS (2012). *Wskaźniki strategii Europa 2020*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- GUS (2020a). *Pojęcia stosowane w statystyce publicznej – Współczynnik skolaryzacji netto*. <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/1350,pojcie.html>
- GUS (2020b). *Obszary tematyczne – edukacja*. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/>
- Hervás Soriano, F., Mulatero, F. (2010). Knowledge Policy in the EU: From the Lisbon Strategy to Europe 2020. *Journal of the Knowledge Economy*, 1, 289-302. <https://doi.org/10.1007/s13132-010-0020-9>
- Holford, J. (2008). Hard Measures for Soft Stuff: Citizenship Indicators and Educational Policy under the Lisbon Strategy. *European Educational Research Journal*, 7. <https://doi.org/10.2304/eerj.2008.7.3.331>
- ISA (2020). *The impact of COVID-19 on Higher Education around the World: Global Survey Report*. Paris: International Association of Universities.
- OECD (2020). *Key indicators on education*. <https://www.oecd.org/education/school/keyindicatorsoneducation.htm>
- Pépin, L. (2011). *Education in the Lisbon Strategy: assessment and prospects*. *European Journal of Education*, 46, 25-35. <https://doi.org/10.1111/j.1465-3435.2010.01459.x>
- Peterson, P., Baker, E., & McGaw, B. (2010). *International Encyclopedia of Education*. 3rd Edition. London: Elsevier.
- Pietrzak, P.G., Baran, J. (2018). Efektywności i skuteczność kształcenia w publicznym szkolnictwie wyższym w Polsce. *Nauka i Szkolnictwo Wyższe*, 2. <https://doi.org/10.14746/nisw.2018.2.3>

- Rabczuk, W. (2007). *Polityka edukacyjna Unii Europejskiej. Nowe konteksty*. Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP.
- UNESCO (2018). *International Standard Classification of Education (ISCED) 2011*. Montreal: UNESCO Institute of Statistics.
- Wright, J. (Ed.). (2015). *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences 2nd Edition*. Oxford: Elsevier.

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>